

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**Саопштење поводом објављивања Годишњег извештаја о
стабилности финансијског система у 2022.**

Објављен Годишњи извештај о стабилности финансијског система у 2022.

У Годишњем извештају о стабилности финансијског система у 2022. дат је преглед кретања у финансијском сектору, описани су кључни ризици из домаћег и међународног окружења, као и регулаторне мере које се предузимају ради њиховог ублажавања или отклањања, али и спречавања њиховог настанка. Поред тога, у извештају се посебно обрађују најактуелније теме на глобалном и домаћем нивоу из домена финансијске стабилности и макропруденцијалне политике, у стручним освртима.

Кретања у међународном окружењу током 2022. године обележили су јачање геополитичких тензија и ескалација конфликта у Украјини, раст глобалне инфлације и повећање степена рестриктивности монетарних политика централних банака, као и неповољнији изгледи глобалног привредног раста. Раст светске економије је у 2022. години успорен на 3,4% (6,3% у 2021), а раст у зони евра, с којом имамо најзначајније финансијске и трговинске везе, на 3,5% (5,4% у 2021). Централне банке су на растуће инфлаторне притиске реаговале заштравањем својих монетарних политика, што је за последицу имало и заштравање глобалних финансијских услова.

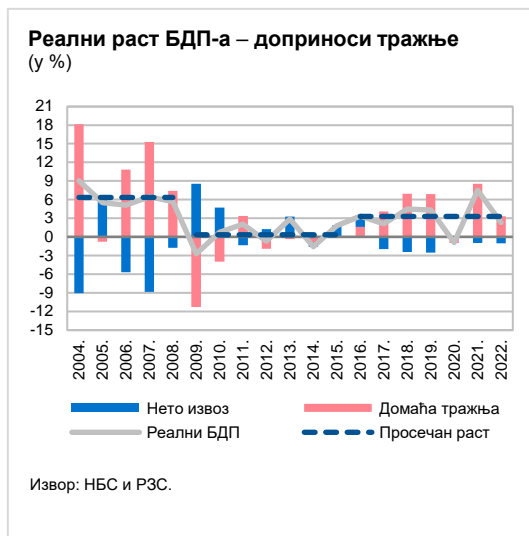
Упркос вишедимензионалној кризи, која траје последње три године, Србија је успела да сачува стабилност своје економије и обезбеди несметано функционисање домаћег финансијског тржишта, што је резултат континуиране и одговорне макроекономске и монетарне политике, као и адекватних регулаторних мера.

✓ Макроекономска стабилност је очувана и ојачана упркос појачаним геополитичким тензијама.

У 2022. години реални раст бруто домаћег производа Србије износио је 2,3% и био је вођен растом индустрије и услужних сектора. Успоравање раста последица је ниже екстерне тражње, високе базе и повећаних глобалних трошковних притисака изазваних јачањем геополитичких тензија и конфликтом у Украјини, као и лошије пољопривредне сезоне изазване сушом. Опоравак светске економије од друге половине 2023. године и планирана реализација инвестиционих пројеката требало би да воде убрзању раста бруто домаћег производа и његовом враћању на претпандемијску путању раста од око 4% годишње у средњем року. У првом тромесечју 2023. настављен је раст економске активности и реални међугодишњи раст бруто домаћег производа износио је 0,7%. Раст

је био вођен услужним делатностима, а позитиван допринос потекао је и од раста активности у сектору индустрије, пре свега захваљујући опоравку производње у електроенергетском систему. Народна банка Србије очекује да ће у наставку 2023. године уследити убрзање раста бруто домаћег производа, чему треба да допринесе и убрзање раста у зони евра.

И поред изражених геополитичких тензија укупан прилив страних директних инвестиција у Србију у 2022. достигао је 4,4 милијарде евра (4,3 милијарде евра у нето изразу), што је највећи забележен годишњи прилив страних директних инвестиција откад се прате подаци (од 1997). Нето прилив страних директних инвестиција у 2022. виши је за 17,7% него претходне године, а њихово учешће у бруто домаћем производу износи 7,1%. Осму годину заредом, дефицит текућег рачуна био је у потпуности покривен страним директним инвестицијама, што доприноси и одрживости екстерне позиције земље.

Очувана макроекономска стабилност допринела је да у 2022. години рејтинг агенције задрже кредитни рејтинг Србије на корак од инвестиционог. Агенција *Fitch Ratings* задржала је у фебруару и августу 2022, као и у фебруару 2023, кредитни рејтинг Републике Србије на нивоу ББ+, уз задржавање стабилних изгледа у наредном периоду. Агенција *Standard & Poor's* задржала је у јуну 2022. кредитни рејтинг Републике Србије на нивоу ББ+, док је изгледе променила с позитивних на стабилне. У децембру 2022. и у априлу 2023. ова рејтинг агенција задржала је кредитни рејтинг на нивоу ББ+, уз стабилне изгледе.

- ✓ *Највећи допринос инфлацији потекао је од цена хране и енергената. Просечна годишња инфлација у 2022. износила је 11,9%, а просечна базна инфлација 7,1%.*

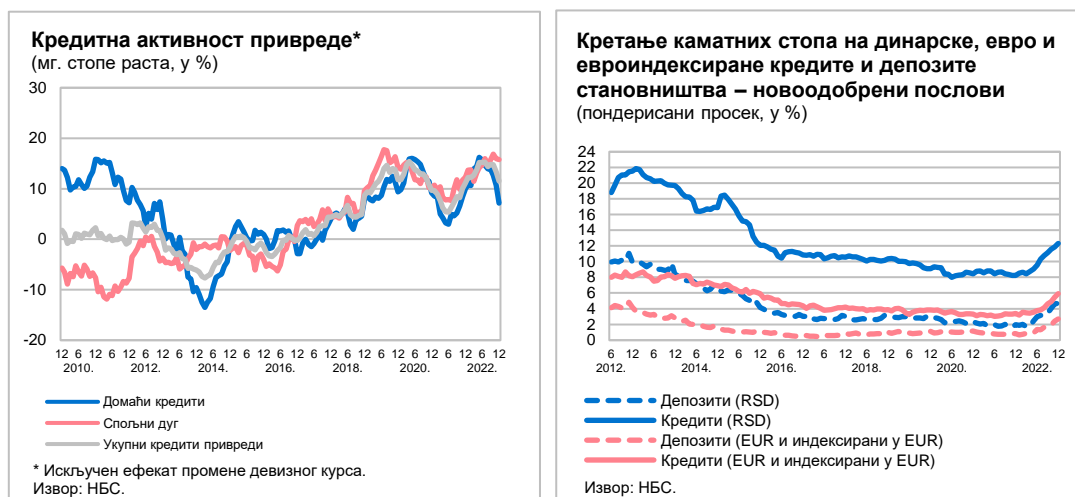
У условима комбинованог деловања већег број фактора, пре свега последица енергетске кризе и суше која је погодила велики део Европе, инфлација у Србији је била мања од инфлације у упоредивим земљама у окружењу. Највећи допринос инфлацији потекао је од раста цена хране и енергената (око две трећине доприноса међугодишњој инфлацији). Инфлација у Србији је у великој мери изазвана факторима на страни понуде, на које мере монетарне политике имају веома мали или ограничен ефекат. На појачане инфлаторне притиске Народна банка Србије је реаговала повећањем рестриктивности монетарне политике – најпре постепеним повећањем просечне пондерисане каматне стопе на реверзним репо аукцијама, а од априла 2022. године и повећањем референтне каматне стопе. До краја 2022. године Народна банка Србије повећала је референтну каматну стопу за укупно 4 процентна поена, тако да је ова стопа на крају године износила 5%, а циклус повећања референтне каматне стопе настављен је и током 2023. године. Заједно с референтном каматном стопом повећане су и стопе на депозитне и кредитне олакшице, које су на крају 2022. износиле 4,0% односно 6,0%, респективно, а заштравање монетарне политике пренело се и на раст каматних стопа на домаћем финансијском тржишту. Међугодишња инфлација је почела да успорава од другог тромесечја 2023. године, док се знатнији пад очекује у другој половини ове године. Опадајућој путањи инфлације у наредном периоду допринеће пре свега ефекти претходног заштравања монетарних услова, слабљење ефеката глобалних фактора који су водили раст цена енергената и хране у претходном периоду, успоравање увозне инфлације, као и стабилизација и очекивани пад инфлационих очекивања.

Упркос ескалацији геополитичких тензија и растућој инфлацији на глобалном нивоу, у 2022. очувана је релативна стабилност курса динара према еврџ захваљујући адекватним и правовременим интервенцијама Народне банке Србије на међубанкарском девизном тржишту. Настављен је раст девизних резерви и током 2022. године, на до тада рекордан ниво посматрано крајем године, чиме је додатно ојачана отпорност домаћег финансијског система на потресе из међународног окружења.

Домаћа кредитна активност је наставила да расте у 2022. (7,3% међугодишње) као резултат повећаних потреба за обезбеђењем ликвидности, реструктурирањем обавеза и

куповином непокретности, при чему је у другој половини године раст домаће кредитне активности успорио. Успоравање раста крајем године последица је високе базе из претходне године, доспећа кредита из гарантне шеме, као и заоштравања монетарне политике Европске централне банке и Народне банке Србије.

Кредитна активност привреде је наставила раст и у току 2022. године, иако је у другој половини године забележено успоравање, а стандарди по којима су банке одобравале кредите сектору привреде су поштрени. Ипак, упркос повећању каматних стопа услед пооштравања монетарних политика водећих централних банака и Народне банке Србије, учешће проблематичних кредита сектора привреде током 2022. додатно је смањено на 2,1%, што је најнижи ниво забележен крајем године.

Упркос појачаним глобалним неизвесностима и успоравању привредног раста, током 2022. забележени су позитивни трендови на тржишту рада, који се огледају у повећању зарада, расту запослености и смањењу стопе незапослености. Након привременог смањења, непосредно по избијању конфликта у Украјини, динарска штедња се од јуна континуирано опоравља, а у последњим месецима 2022. изузетно динамично расте, да би на крају године износила 95,7 милијарди динара. Девизна штедња становништва је на крају 2022. достигла до тада рекордан износ и износила је 12,8 милијарди евра.

На тржишту непокретности у 2022. години цене и промет некретнина су расли, док смањење укупне вредности изведених грађевинских радова и пад броја издатих грађевинских дозвола могу да укажу на потенцијално смањење понуде на тржишту непокретности у будућности.

✓ *Мерама фискалне политике и током 2022. умањене су негативне економске последице изазване интензивирањем глобалних неизвесности.*

Током 2022. у Републици Србији су предузете мере у правцу спречавања већих шокова који би били изазвани растом цена енергената и хране, као што су субвенционисање цене гаса, привремено смањење акциза на нафтне деривате и контрола цена основних животних намирница. У 2022. забележен је фискални дефицит опште државе од 3,2% бруто домаћег производа, што је знатно мање од дефицита оствареног 2021. године, који је износио 4,1% бруто домаћег производа, у условима повећања и фискалних прихода и фискалних расхода у односу на прошлу годину.

Упркос утицају међународне енергетске кризе на раст буџетских издатака и набавку енергената, у 2022. настављено је смањење учешћа јавног дуга у бруто домаћем производу. Учешће дуга централне државе у бруто домаћем производу на крају 2022. износило је 55,1%, што је за 1,4 процентна поена мање него на крају 2021. До краја маја 2023. године учешће дуга централне државе у бруто домаћем производу додатно је смањено, на 51,4%. Међутим, високо учешће дуга у иностраној валути указује на присуство девизног ризика, а током 2022. године учешће динарског дела јавног дуга смањено је за 3,3 процентна поена, учешће дуга у еврима за 1,9 процентних поена, док је учешће јавног дуга у америчким доларима повећано за 3,5 процентних поена.

Учешће спољног дуга у бруто домаћем производу повећано је и износило је 69,4% на крају 2022. (68,4% крајем 2021). Дефицит текућег рачуна платног биланса у 2022. износио је 4,1 милијарду евра, или 6,9% бруто домаћег производа.

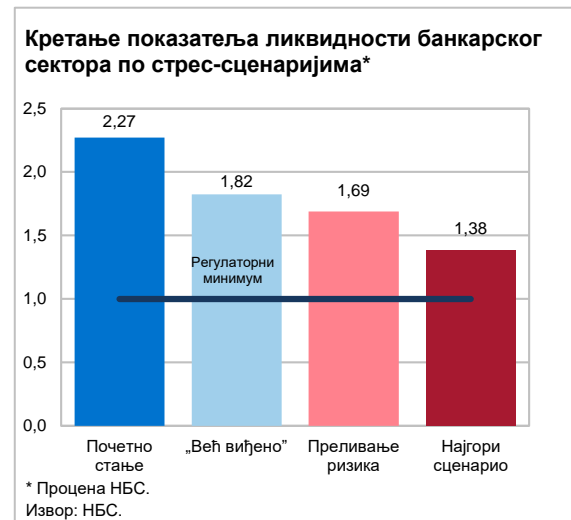
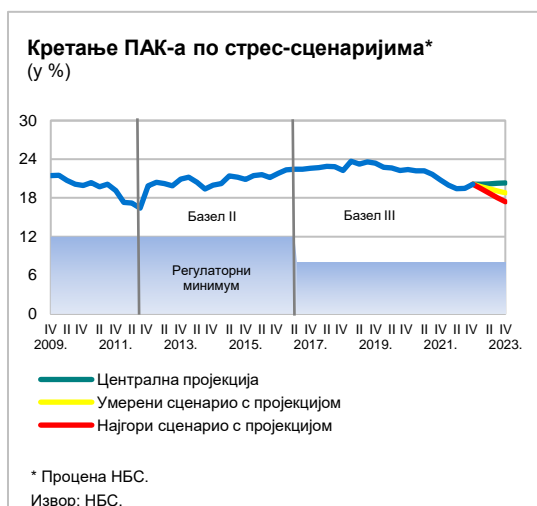
Одрживост фискалне политике, чак и у условима изражених глобалних неизвесности, потврдио је и Међународни монетарни фонд. Крајем 2022. године Република Србија је закључила нови аранжман с Међународним монетарним фондом, којим ће се додатно подржати напори за очување макроекономске и фискалне стабилности. Нови аранжман заменио је претходни Инструмент за координацију политике, чије је спровођење такође позитивно оцењено током 2022. године.

У марту 2022. први пут је емитована двадесетпетогодишња државна обвезница у еврима. Ово је обвезница најдуже рочности која је досад емитована на домаћем тржишту, а емитована је по релативно повољној каматној стопи (2,50%), пре раста трошкова

задуживања у евро знаку, до чега је дошло након заоштравања монетарне политике Европске централне банке.

✓ *Банкарски сектор у Србији карактерише висока капитализованост и ликвидност, што је допринело очувању финансијске стабилности, упркос вишедимензионалној кризи.*

Банкарски сектор Републике Србије, који чини око 91% активе финансијског сектора, остао је стабилан током целе 2022, захваљујући адекватној капитализованости, као и високој ликвидности и профитабилности. Капитализованост банкарског сектора на крају 2022. била је изнад просека региона и знатно изнад прописаних минимума. Показатељи ликвидности такође су бележили вредности знатно више од прописаних минимума.

Остварена профитабилност банкарског сектора на крају године резултирала је приносом на активу у износу од 1,9% и приносом на капитал од 13,9%. Поред тога, резултати макропруденцијалних стрес-тестова потврдили су да банкарски сектор у целини остаје високо отпоран, чак и на најснажније шокове, као и да располаже довољним капацитетом за ублажавање последица ризика којима би могао бити изложен.

Дугогодишњи тренд пада учешћа проблематичних кредита настављен је и током 2022, што указује на то да раст трошкова отплате кредита није погоршао квалитет активе банака. Учешће проблематичних кредита у укупним кредитима на крају 2022. износило је 3,0% и снижено је међугодишње за 0,6 процентних поена и за чак 19,2 процентна поена у односу на август 2015. године, када је донета Стратегија за решавање проблематичних кредита. Смањење проблематичних кредита резултат је системског приступа решавању проблема, правовремене имплементације адекватних мера и одрживости постигнутих

результата и указује на то да су мере Народне банке Србије биле правовремене и адекватне, као и да је финансијска стабилност очувана и у периоду вишедимензионалне кризе с којом се суочавамо последње три године.

Небанкарски финансијски сектор такође је остао стабилан. Сектор осигурања наставио је да бележи позитивне резултате, адекватно је капитализован и профитабилан, уз раст укупне премије. Настављен је раст билансне активе давалаца финансијског лизинга, док је нето имовина добровољних пензијских фондова смањена. Током 2022. основани су први алтернативни инвестициони фондови, а Народна банка Србије је у децембру 2022. издала прве две дозволе за пружање услуга повезаних с виртуелним валутама.

Упркос бројним изазовима који су обележили 2022. годину, показатељ системског стреса указује на период ниског ризика, праћен ниском и стабилном системском компонентом. Након ниских нивоа показатеља системског стреса који су били најизраженији на почетку 2022. године, благи раст нивоа системског стреса почео је од маја 2022. године и трајао до октобра 2022. године. Након тога поново је забележен благи пад показатеља системског стреса. Вредност овог показатеља у највећој мери зависила је од кретања и ризика из међународног окружења, кретања на тржишту државних хартија од вредности, као и од кретања на матичним тржиштима банака које послују у Републици Србији.

- ✓ *Народна банка Србије је наставила да ублажава последице различитих криза с којима се суочавамо у последње три године, ради очувања и јачања финансијске стабилности.*

У координацији с Владом Републике Србије, Народна банка Србије је правовремено реаговала како би се подржало становништво и олакшало пословање привреде у условима поремећаја у глобалним ланцима снабдевања и тиме ублажио пренос високих глобалних цена примарних производа на домаће тржиште.

Ради трајне заштите стандарда грађана у погледу платних услуга које су потребне за свакодневне животне активности, Народна банка Србије је у августу 2022. усвојила одлуку којом је ограничена цена пакета платног рачуна са основним услугама на 150 динара и прецизирана његова гарантована садржина. Поред тога, предвиђено је да Народна банка Србије буде у примереном року обавештена о планираним изменама тарифника банака, што омогућава и благовремено идентификовање да ли је поступање банака одговарајуће, те предузимање одговарајућих активности.

С обзиром на стратешки значај пољопривредне производње, Народна банка Србије је у октобру 2022. усвојила прописе којима је дужницима банака и давалаца финансијског лизинга из области пољопривреде омогућен репрограм постојећих обавеза.

У децембру 2022. банкама је омогућено да физичким лицима који су у финансијским потешкоћама реструктурирају потраживање по основу одобреног потрошачког, готовинског или другог сличног кредита на рочност три године дужу од важећих регулаторних решења. Такође, продужена је примена мере усмерене на олакшавање услова отплате стамбених кредита грађанима, што значи да банке и током целе наредне године дужницима могу понудити олакшице у виду продужавања рока отплате стамбених кредита за најдуже пет година. Наведене мере у тренутним околностима раста каматних стопа могу смањити притисак на кориснике кредита с варијабилним каматним стопама и спречити раст проблематичних кредита.

Све одлуке и мере донете су благовремено, чиме је очувана адекватна капитализованост и висока ликвидност банкарског сектора, а грађанима и привреди олакшани су отплата кредита и приступ изворима финансирања. Захваљујући томе, Народна банка Србије је и у условима повећане глобалне неизвесности успела да очува и додатно ојача стабилност финансијског система.